

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ АУДИТУ ТА СТАНДАРТІВ АУДИТУ

Становлення аудиту – процес тривалий. Найбільшого поширення «аудит» як професійний термін набув свого часу у Великобританії завдяки певним історичним передумовам.

Але виник аудит, як вважають більшість дослідників, у Китаї в 700 р. до н. е., де вже тоді існувала посада генерального аудитора, який був гарантом чесності державних службовців. Є історичні свідчення того, що в третьому тисячолітті до нашої ери аудит існував у таких рабовласницьких державах, як Єгипет, Вавилон, Рим, Греція. У цих країнах призначали аудиторів (чиновників казначейства) для контролювання рахівництва в конкретних володіннях, провінціях.

Так, в Афінах народні Збори контролювали доходи і витрати держави, а її фінансова система включала державних аудиторів. У Римі державні фінанси знаходились під контролем Сенату, а державний бюджет перевірявся штатом аудиторів під наглядом казначея.

Згодом у Франції барони щорічно проводили публічні читання рахунків управлінців своїх володінь перед аудиторами, а в Англії аудиторів проводили перевірку письмових рахунків, що велися управителями господарств. Найдавнішим відомим документом, в якому згадується аудит – це архів Казначейства Англії та Шотландії, який датується 1130 р. Перший законодавчий акт, який регулює діяльність аудиторів, виданий у 1285 р. королем Англії Едвардом 1. Метою перших обов'язкових перевірок був незалежний розгляд бухгалтерських записів і звітів, а роботу осіб, які їх проводили прирівнювали майже до фінансового аудиту в сучасному його розумінні.

Зростання ролі професії аудитора спостерігається у період інтенсивного розвитку промислових та торговельних підприємств. На невеликих підприємствах аудитор міг виконувати функцію бухгалтера, готувати звіти. На великих підприємствах, де власник не завжди міг бути управляючим, з метою перевірки роботи апарату управління запрошували аудитора. Розвиток податкової системи посилював зацікавленість держави у повноті і своєчасності сплати податків, тоді виникає новий напрям діяльності аудиторів – контроль розрахунків і сплати податків в інтересах держави.

В період з V до IX століття в країнах Європи та США відбулось багато гучних справ, пов'язаних з банкрутством підприємств, що призвело до значного попиту на послуги професійного бухгалтера-експерта. Хвиля фінансових криз зумовила необхідність прийняття цілого ряду законодавчих актів з регулювання підприємницької діяльності в напрямку запобігання банкрутства підприємств, що також посилює роль аудиторів.

Першим документально зафіксованим випадком проведення незалежного аудиту спекулятивної діяльності акціонерних товариств вважається крах «Південно-морської компанії» у Великій Британії у 1720 р.

Після промислової революції, яка викликала розширення підприємств, зростання обсягів випуску продукції, створення акціонерних товариств і відокремлення акціонерів від процесу господарювання, виникає необхідність обов'язкового подання фінансової звітності всіма такими компаніями, і ця звітність має бути підтверджена незалежним експертом, ревізором, аудитором. Відповідні закони було прийнято у Великобританії (1844р.), Франції (1867р.), США (1887р.), Німеччині (1931р.).

Офіційною датою виникнення зовнішнього аудиту вважається 23 жовтня 1854 р., коли Спілці Бухгалтерів Единбургу був наданий статус Королівської, а її членам присвоєно звання «Привілейованих бухгалтерів». В тому ж році у Шотландії створена перша професійна організація аудиторів – Інститут присяжних бухгалтерів, а згодом такі організації були створені на території всієї Європи і США.

Особливого значення аудит набув після економічної кризи 1930-х років. Аудитори виконували в цей період роль захисників інтересів як окремих підприємців, так і економіки цілих держав.

Початком інтернаціоналізації аудиту було створення у 1977 р. Міжнародної федерації бухгалтерів зі штаб-квартирою у Нью-Йорку, на яку покладені функції розробки положень та стандартів щодо аудиту.

На підставі розглянутого можна виділити такі основні етапи розвитку і становлення аудиту:

1. Античність – 1600. Види: державний, незалежний. Мета: розкриття шахрайства.
2. 1600 р. – аудит є державним та незалежним, основне його завдання – викриття шахрайства.
3. 1600–1850 рр. – аудит має на меті викриття шахрайства та виявлення помилок в облікових записах.
4. 1850–1905 рр. – аудиторські перевірки проводились з метою визначення правдивості та якості фінансової звітності й викриття шахрайства.
5. 1905–1940 рр. – існував державний, незалежний та внутрішній аудит. Перші спроби надання оцінки внутрішньому контролю на об'єктах перевірки.
6. 1940–1960 рр. – перевірки достовірності та правдивості фінансової звітності.

7. 1960 р. – теперішній час – поява нових нормативних документів, що сприяють розвитку аудиту, в т. ч. і незалежному.

В Україні з розвитком ринкової економіки, виникненням підприємств недержавних форм власності, діяльність яких потребує незалежного економічного контролю, 22 квітня 1993 р. було ухвалено Закон України «Про аудиторську діяльність». До цього у 1989 р. з виникненням в Україні спільних підприємств іноземною стороною було поставлено питання про аудиторське підтвердження результатів фінансово-господарської діяльності підприємств, що стало передумовою створення у Києві дочірнього відділення аудиторської фірми. До її складу ввійшли колишні держслужбовці контрольно-ревізійного відділу Мінфіну України.

В Україні аудиторська діяльність включає такі основні рівні:

1. Ухвалення Закону України «Про аудиторську діяльність» у 1993 р., який визначив у правовому полі місце аудиту.

2. Запровадження з 1 січня 1999 р. обов'язкового дотримання національних нормативів аудиту. Затверджені 32 нормативи. Розроблено Кодекс професійної етики аудиторів України.

3. Затвердження 18 квітня 2003 р. Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів, як національних стандартів аудиту, що підлягають обов'язковому застосуванню.

На світовому ринку аудиту сьогодні діють сотні тисяч аудиторських фірм, однак тільки окремі з них здобули міжнародне визнання. Це так звані аудиторські фірми «великої п'ятірки» (наприклад, «Прайс Уотерхауз», «Ернст енд Янг» та ін.).

Отже, в умовах формування ринкових відносин та різноманітності форм власності виникла необхідність удосконалення функцій управління процесом виробництва, що викликало потребу створення госпрозра-хункових органів фінансового контролю, тобто аудиту.

Слово аудит походить від латинського «audio», що означає «слухати». У міжнародних нормах з аудиту аудиторська перевірка визначається як незалежна перевірка фінансових звітів або фінансової інформації об'єкта (незважаючи на його прибутковість, розмір і організаційну форму) з метою висловлення думки про неї.

У світовій практиці аудит набув значного поширення. Основною передумовою аудиту є взаємна зацікавленість підприємства (фірми) в особі його власників (акціонерів), держави в особі податкової адміністрації і самого аудитора в забезпеченні реальності та достовірності обліку і звітності. Аудит починається з незалежної перевірки фінансової звітності та висловлення думки аудитора щодо її достовірності, повноти і законності відображених господарських операцій. З ростом ринкових відносин потреби щодо аудиторських послуг зростають, а отже розширюються рамки тлумачення аудиту. Таким чином, аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни.